

Kirjat

Entinen peruspalveluministeri ja vihreä poliitikko, nykyinen yhteiskuntapolitiikan moniottelija ja blogikirjoittaja Osmo Soininvaara käsittelee uudessa kirjassaan¹ aihetta, josta on viime vuosina puhuttu paljon. Valtiojohto on vaatinut jo pitkään julkista sektoria parantamaan tuottavuuttaan. Vaatimus on kohdistunut erityisesti kuntasektoriin, joka käytännössä tuottaa (tai ainakin rahoittaa) suurimman osan julkisista palveluista. Kuntakenttää uudistava PARAS-hanke samoin kuin lukemattomat pienemmät kehittämissuunnitelmat pyrkivät samaan tavoitteeseen.

On esitetty paljon laskelmia siitä, että jo verraten vähäinenkin vuotuinen tuottavuuden nousu julkisessa tuotannossa parantaisi aikaa myöten merkittävästi julkisen talouden tilaa. Ilman tuottavuuden nousua taas väestön ikääntymisestä johtuvan huoltosuhteen heikentymisen pelätään tekevän vähitellen mahdottomaksi nykyisten hyvinvointipalvelujen tuottamisen ja rahoittamisen. Käytännössä julkisten palvelujen tuottavuuden arvioidaan heikentyneen vuodesta toiseen – näin on, jos uskomme Tilastokeskuksen laskelmia.

Soininvaara kirja on lyhyt johdatus näihin teemoihin. Se tarjoaa lukijalle hyvin kirjoitetun pikakatsauksen julkisen sektorin tuottavuuteen ja tuottavuusongelmiin sekä joitain suosituksia ongelmien ratkaisemiseksi.

Kirja tutustuttaa aluksi lukijansa tuottavuuden käsitteeseen ja julkisen toiminnan tuottavuuden mittaamiseen, joka syntyy siitä, että tuotosta mitataan työpanoksella, jolloin suhde pysyy vuodesta toiseen sama-

---

¹ Kirja on saatavana pdf-tiedostona Internet-osoitteesta www.soininvaara.fi/julkaisut.

Osmo Soininvaara:

Julkisen sektorin tuottavuus – samalla rahalla enemmän

Helsinki: Tehokkaan Tuotannon Tutkimussäätiö, 2009, 98 s.

Jaakko Kiander
Johtaja
Palkansaajien tutkimuslaitos
jaakko.kiander@labour.fi

na. Esiin nostetaan myös jo klassiseksi käsitteeksi muodostunut Baumolin tauti, jolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa työntensiivisen toiminnon suhteellinen hinta pyrkii nousemaan jatkuvasti. Soininvaara kritisoi julkisen toiminnan tuottavuuden mittauksia varsin aiheellisesti ja nostaa esiin sen, että mittaukset eivät tavoita esimerkiksi terveydenhuollon vaikuttavuutta.

Kirjoittaja olisi tässä suhteessa voinut mennä pidemmällekin. Suomessa viime vuosina harjoitettu julkisten palvelujen tuottavuuden arviointi on tuottanut epäuskottavia tuloksia, joiden mukaan tuottavuus on alentunut vuodesta toiseen samaa tahtia kuin työntekijöiden reaali-palkat ovat nousseet. Näin laskettu palvelujen määrä on jopa heikentänyt bkt:n kasvulukuja, vaikka on ilmeistä, että tuottavuuden sijasta on mitattu lähinnä kustannusten nousua. Toisenlainenkin arvio voisi olla mahdollinen. Tilastoista voidaan havaita, että keskeisten hyvinvointipalvelujen tuottamisen kustannukset ovat pysyneet vakaina suhteessa bkt:n arvoon viimeiset 20 vuotta. Tällainen havainto Soininvaaralta jää kuitenkin tekemättä.

Kirjassa tuodaan esiin hyvinvointipalveluihin liittyviä ongelmia ja ilmeisiä tehotomuuksia ja keskustellaan niiden syistä. Eräs tärkeimmistä syistä lienee etenkin terveydenhuollossa (mutta miksei myös työllisyyspolitiikassa) palvelujen rahoituksen rakennettu julkisen sektorin sisäinen monikanavaisuus, jossa kuntien, valtion, kuntainliittojen ja sairausvakuutuksen tehtävät menevät limittäin ja lomittain. Tämä johtaa helposti osaoptimointiin, eli toimintaan, joka voi olla esimerkiksi yksittäisen kunnan kannalta edullista mutta kokonaisuuden kannalta tehotonta.

Yleisenä puheenaiheena on pitkään ollut terveydenhuollon tietojärjestelmien moninaisuus ja yhteensopimattomuus, jonka taustalla on osittaisoptimointia ja myös pitkälle vietyä tietosuojasta huolehtimista. Julkiseen tuotantoon tuntuu myös väistämättä liittyvän reaaliosialismista tuttu ilmiö eli jonojen käyttö säännöstelyvälineenä. Potilasjonojen samoin kuin käyttäjäepäyävällisten ajanvarausjärjestelmien avulla kunnat siirtävät osan asiakkaista muualle.

Soininvaara on realistinen eikä tarjoa mitään suurta ratkaisua, jolla palvelujen saatavuutta parannettaisiin ja tuottavuutta

samalla lisättäisiin. Sen sijaan hän esittää joukon pienempiä parannusehdotuksia. Kansalaiselle tarjottava mahdollisuus heikentää omaa tietosuojaansa ja samalla sallia mahdollisuus kattavan terveydenhoitokustannusten luomiseen on järkevä. Samoin myös valitusoikeuden rajoittaminen voisi tehostaa päätöksentekoa.

Soininvaara on halukas myös lieventämään kuntiin kohdistuvaa normiohjusta ja pitää sitä tarpeettomana, koska kuntalaiset voivat itse vaikuttaa kuntien päätöksiin. Käytännössä asia ei kuitenkaan tunnu olevan näin, ei varsinkaan heikoimpien kohdalla, joiden on vaikea saada asioitaan läpi kunnallisessa päätöksenteossa. Soininvaara myöntääkin tämän ehdottaessaan, että valtionosuuksissa palattaisiin osittain suoritepohjaisuuteen silloin kun kyseessä ovat vaikeat potilaat ja kalliit hoidot. Muutoin Soininvaara ehdottaa irtautumista terveydenhoitokulujen monikanavaisuudesta ja Ruotsin mallin mukaista sairaanhoidon keskittämistä maakuntatasolle. Tämä vaikuttaa järkevältä, mutta kirjassa jää mainitsematta, että Ruotsissa terveysmenot ovat noin 20 prosenttia suuremmat kuin Suomen sekavassa järjestelmässä. ■